

KANSRIJK

Sterk ondernemerschap voor
de lokale en regionale economie

KANSRIJKE REGIO'S

Kansrijk! Onder die titel brachten wij in 2015 onze groeiagenda voor ondernemerschap in het midden- en kleinbedrijf uit. Omdat wij geloven in de kracht van ondernemers. Omdat wij ervan zijn overtuigd dat we die kracht nog veel beter kunnen benutten dan we doen. Met meer economische groei, meer banen en meer welvaart als gevolg.

We geloven ook heilig in de kracht van samenwerking. Voor ondernemers bijna een vanzelfsprekendheid. Samenwerking tussen bedrijven onderling bijvoorbeeld, in een bepaald gebied en rond een bepaald thema. Daarvan kennen we in Nederlandse succesvolle voorbeelden; regio's waar bedrijven, groot en klein samen werken aan excellente producten en diensten die de hele wereld over gaan. In vele opzichten profiteren ze van elkaars nabijheid. En daarvan profiteren weer de betreffende regio's en hun inwoners.

Dit soort succesvolle economische clustering komt echter niet van de grond zonder samenwerking met en steun van lokale overheden, provincies en onderwijs- en onderzoeksinstituten. Dat zien we bijvoorbeeld in IJmond, waar het bedrijfsleven een goed georganiseerde partner is van de overheid. Of Zwolle, dat focust op sectoren als de gastvrijheid en de maakindustrie. En in Oost-Groningen, waar overheid en bedrijfsleven gezamenlijk ingrijpen om winkelgebieden toekomstbestendig te maken. Maar die onderlinge regionale krachtenbundeling is nog lang niet overal een vanzelfsprekendheid. Samenwerking tussen gemeenten om de economische structuur in de regio te versterken is vaak nog beperkt en vrijblijvend en onvoldoende gericht op samenwerking met ondernemers en onderwijs. Daar valt nog een wereld te winnen.

MKB-Nederland en VNO-NCW willen die economische samenwerking in de regio graag bevorderen. Samenwerking tussen gemeenten onderling, met ondernemers, kennisinstellingen en provincies. Met als doel: kansrijke en economisch sterke regio's. Daarom bieden we de Vereniging Nederlandse Gemeenten en gemeentebestuurders deze regionale economische agenda aan, met daarin de basisvoorwaarden voor samenwerking en ondernemerschap.

Michaël van Straalen

voorzitter Koninklijke Vereniging MKB-Nederland

Nederland moet de ambitie hebben een ondernemersland te zijn. De eigen prestaties, ondernemerschap en hard werken hebben onze huidige welvaart gecreëerd. Onze toekomstige welvaart is echter geen gegeven. Door digitalisering en internationalisering gaan ontwikkelingen en innovaties sneller. Een goede positie vandaag is geen garantie voor succes morgen. Dat geldt voor ondernemers maar even goed voor gemeenten en provincies.

Economische structuur gaat over gemeente- en provinciegrenzen heen

Nederland kent regionale verschillen in economische kracht¹. Economische structuren stijgen bovendien uit boven het grondgebied van een individuele gemeente. En trekken zich ook niets aan van provinciale grenzen. Gemeenten die niet goed samenwerken met omliggende gemeenten of provincies zullen als gevolg hiervan niet in staat zijn om de economische structuur te versterken, noodzakelijk om te zorgen voor meer werkgelegenheid en betere voorzieningen. Samenwerking over grenzen heen is dus cruciaal. Die samenwerking beperkt zich niet tot overheden onderling, maar moet ook plaatsvinden met het bedrijfsleven en kennisinstellingen.

Bedrijven die dicht bij elkaar zijn gevestigd profiteren van zogenaamde agglomeratievoordelen. Ondernemingen kunnen zich specialiseren, een beroep doen op gekwalificeerde vakmensen en kosten besparen doordat specifieke infrastructuur kan worden gedeeld en gerichte voorzieningen worden ontwikkeld. Er ontstaat zo een netwerk van grote, middelgrote en kleine bedrijven en toeleveranciers, specifieke dienstverlening, kennisinstututen en onderwijsvoorzieningen die met elkaar concurreren, maar ook samenwerken. Een dergelijk ecosysteem met een vruchtbare bodem zorgt voor nieuwe bedrijvigheid en leidt tot een steeds

aantrekkelijker klimaat voor ondernemerschap.

Succesvolle voorbeelden hiervan, met internationale aantrekkingskracht, vinden we in heel Nederland zoals Food Valley in Wageningen, Metropool Amsterdam, tuinbouwgebied Westland, Energy Valley in Noord-Nederland, Nederlandse chemieclusters, de infrastructurele mainports van Nederland (Schiphol, haven van Rotterdam, AMS-IX) en Brainport in de regio Eindhoven. Grote en kleine bedrijven werken samen aan excellente producten en diensten voor de regio, het land en de wereld. Deze voorbeelden maken duidelijk dat het voor ondernemers vanzelfsprekend is om over grenzen heen samen te werken. Zij zijn daarvoor wel in toenemende mate afhankelijk van samenwerking met en steun van lokale overheden, provincie en onderwijs en onderzoek.

Bruisende binnensteden en vitale kernen

De SER heeft in augustus 2015 de SER-agenda voor de Stad vastgesteld². Daarin concludeert de Raad dat Nederland gekarakteriseerd kan worden als één polycentrische stedelijke structuur van met elkaar verbonden grote en middelgrote steden. Daarbinnen worden stedelijke regio's onderscheiden, grote en kleine, broedplaatsen van kennis en innovatie en daardoor economische groei. De belangrijkste drijfveer van deze groei is ondernemerschap en de dynamiek daarin. Steden en dorpen worden geraakt door grote trends als digitalisering, een internationale *battle of cities*, trek naar steden door toeristen en kenniswerkers, vergrijzing en verduurzaming.

¹ De Staat van de Gemeenten 2015, VNG.

² De SER is in dit advies ingegaan op de vraag welke mechanismen bepalen of een stad succesvol is in het bevorderen van innovatie, ondernemerschap en werkgelegenheid, en wat kunnen werkgevers, werknemers en andere partijen bijdragen om die mechanismen verder te versterken? www.ser.nl.

Grotere steden hebben doorgaans betere voorzieningen voor fysieke en digitale infrastructuur, onderwijs, sport en cultuur en trekken daardoor meer hoger opgeleiden, internationale bedrijven en toeristen aan. Ze laten meer economische dynamiek en groei zien dan kleinere gemeenten. Dat is een zelfversterkend effect. Grotere steden hebben de ruimte en samenwerking nodig van omliggende gemeenten.

Kleinere omliggende gemeenten daarentegen kunnen juist weer profiteren van de groei in grote steden. Kleinere steden en dorpen hebben doorgaans meer laagopgeleiden, leegstaande kantoren en winkels en lagere groei, zeker in krimpregio's³. Voor hen is het pure noodzaak om het vestigings- en ondernemersklimaat op orde te hebben, en samenwerking te zoeken rond grotere economische structuren in hun regio. Werkgelegenheid en leefbaarheid voor inwoners staan immers op het spel.

Het is in de eerste plaats aan gemeenten zelf om hierop in te spelen en de basiscondities op orde te hebben. Daarnaast zal ook het Rijk regie moeten voeren en een (investerings-)programma moeten starten, zodat Nederland beter kan inspelen op de uitdagingen voor metropoolregio's, middelgrote binnensteden, en vitale kernen⁴.

Investeren in maatschappelijke thema's en een aansprekend ondernemersklimaat

Gemeenten en ondernemers staan voor de uitdaging om gezamenlijk in te spelen op belangrijke maatschappelijke thema's zoals digitalisering, bruisende binnensteden, verduurzaming, vluchte-

lingen of lokaal ondernemerschap. Deze maatschappelijke uitdagingen gelden niet alleen voor het Rijk. Juist gemeenten en provincies hebben vaak de sleutel tot oplossingen of goede randvoorwaarden. Bij deze maatschappelijke thema's is "grensverleggende" samenwerking dé sleutel voor succes.

Aanbod tot samenwerking

MKB-Nederland en VNO-NCW zien dat overheden, burgers en bedrijven steeds minder in een verticale verhouding tot elkaar (willen) staan, maar steeds meer op basis van gelijkwaardigheid samenwerking vormgeven.

Decentrale overheden krijgen steeds meer taken toebedeeld van het Rijk. Dit maakt het samenpakken van uitdagingen des te meer belangrijk. De ondernemersorganisaties willen graag samen met VNG en de gemeenten en provincies in gesprek en aan de slag om de basiscondities voor samenwerking en ondernemerschap in de regio op orde te krijgen. Hierbij willen MKB-Nederland en VNO-NCW samenwerken op drie actielijnen:

1. Inspelen op regionaal economisch dna, de sterke punten van de regio
2. Een mkb-vriendelijke gemeente door vraagsturing en benchmarking
3. Inspelen op grote actuele maatschappelijke thema's:
 - naar een digitale samenleving
 - bruisende stadscentra, vitale kernen en perifere gebieden
 - kansrijke aanbesteding voor regionale ondernemers
 - meer energiebesparing
 - invoering van de Omgevingswet
 - lage lokale lasten
 - slimme regulering en goede dienstverlening
 - opvang en werk voor vluchtelingen
 - mensen met een arbeidsbeperking aan het werk

³ De Staat van de Gemeenten 2015, VNG.

⁴ MKB-Nederland en VNO-NCW zullen in de aanloop naar de Tweede Kamerverkiezingen en de vorming van een nieuw kabinet komen met een aparte agenda voor Bruisende Binnensteden.

Inspelen op regionaal-economisch dna

Economische structuren houden niet op bij de gemeentegrens. Overheden, ondernemers en onderwijs- en onderzoeksinstellingen werken samen en spelen in op regionale economische sterktes en kansen die nieuwe ontwikkelingen bieden. Dit noemen we de *triple helix*. Samenwerking over gemeentegrenzen heen is de sleutel. De volgende generieke thema's zijn daarbij leidend.

- *Concurrentie- en innovatiekracht versterken.* Inspelen op regionale sterktes in het bedrijfsleven, stimuleren van innovatie, aantrekkingskracht vergroten voor nieuwe, startende ondernemers, snel groeiende bedrijven en kennisintensieve industrie.
- *Arbeidsmarkt op maat.* Voldoende aanbod van geschoolde werknemers, aansluitend op de regionale economische activiteiten. Daarbij aanhaken op Techniekpact. Continue bijscholing blijft noodzakelijk door de zeer snelle (markt-)wijzigingen die het bedrijfsleven raken.
- *Goed fysiek vestigingsklimaat.* Mogelijkheden voor vestiging op bedrijventerreinen, alsmede de goede en uitbreidings- en wijzigingsmogelijkheden van aldaar gevestigde bedrijven, beleid gericht op een leefbare binnenstad zonder leegstand, ontsluiting door middel van hoofdwegen en openbaar vervoer, een goed voorzieningenniveau en een goede digitale infrastructuur.

1.1 Bestaande samenwerkingsvormen

Nederland kent veel grote en kleine clusters van economische bedrijvigheid waarbij de triple helix op bovengenoemde thema's samenwerkt. De topsectoren zijn in regionale clusters ingebed. We zien een combinatie van top-down regionale samenwerkingsverbanden geïnitieerd door gemeenten en provincies en het bottom-up ontstaan van sectorspecifieke regionale clusters door ondernemers, onderzoek en onderwijs.

Nabijgelegen gemeenten en provincies zoeken samenwerking, identificeren hun economische sterktes en bouwen daar programma's omheen. Nederland kent vele regionale verbanden, waarbij vaak de triple helix samenwerkt aan economische kansen. Soms zijn deze gericht op ruimtelijke ontwikkeling, soms gaan deze veel verder en zijn ze gericht op concurrentiekracht en specifieke sectoren. Voorbeelden van samenwerkingsvormen zijn de zes triple helix regio's in Zuid-Oost-Nederland onder Brainport 2020 (Brainport regio Eindhoven, Greenport Venlo, Limburg Economic Development, Keyport, Midport Brabant, Agrifood Capital), Metropoolregio Amsterdam, Economic Board Utrecht, Economic Board Groningen, Economische Programmaraad Zuidvleugel, enz.

Binnen of naast deze vormen van regionale samenwerking zijn vaak ook specifieke economische clusters aan te wijzen. De samenwerking binnen een cluster kan niet van boven worden opgelegd en is geen vanzelfsprekendheid, mede omdat financiering niet altijd gegarandeerd is. Er is voor (lokale) overheden wel een rol weggelegd voor het in kaart brengen van het regionaal dna en het stimuleren van een vruchtbare bodem daarvoor. Daarnaast kunnen ze kleinere niches stimuleren, vaak kleine

ondernemingen met een bijzonder product of dienst. Door bijvoorbeeld samenwerking te stimuleren tussen de actoren (business angels, venture capital, incubators, banken, zakelijk dienstverleners, wetenschap, onderwijs) kunnen regionale ecosystemen ontstaan of versterkt worden. Denk hierbij bijvoorbeeld aan de logistieke clusters rond Rijnmond en Schiphol, technologische clusters in de regio Eindhoven (high tech, automotive, lifetech), Food Valley in de regio Wageningen, het watercluster in Noord-Nederland, het ICT- en creatieve cluster in de Metropoolregio Amsterdam, chemieclusters in de Eemdelta en Limburg, enz.

Ook bestaan er specifieke cluster- of samenwerkingsverbanden rondom een thema als onderwijs-bedrijfsleven. De gemeente heeft een belangrijke rol in het bij elkaar brengen van onderwijs (scholen) en bedrijfsleven en in het stimuleren en wellicht faciliteren van de samenwerking tussen deze twee partijen. Hiermee wordt 'arbeidsmarkt op maat' verder ingevuld. Bekend zijn het programma 'Focus en passie voor Techniek' uit de regio Eindhoven en de samenwerking MAVO-bedrijfsleven in de regio Terneuzen.

1.2 Ken de economische structuur in je regio

In de grotere economische clusters zien we vaak één of meerdere grote trekkers in de vorm van een bedrijf of kennisinstelling, met een grote regionale uitstraling op toeleveranciers en partnerorganisaties. Deze evidente clusters bepalen dan ook de regionale afbakening van samenwerking. Van belang is om in deze regio's de feitelijke economische ontwikkelingen te volgen, zodat daarop ingespeeld kan worden.

Echter, niet in alle gebieden is duidelijk wat de lokale economische sterktes en kansen zijn. Het is daarom van belang om allereerst het regionale dna in kaart te brengen. Daarbij moet in het oog worden gehouden dat samenwerking op basis van bestaande banden tussen gemeenten (of met de provincie) niet noodzakelijk aansluit op de economische structuur van een cluster. Welke sectoren zijn actief en dragen succesvol bij aan economische toegevoegde waarde en banen, nu en in de toekomst? Welke regionale sterktes in onderzoek en onderwijs sluiten daarop aan? Hoe kunnen gemeenten eraan bijdragen dat alle betrokken partijen tot een gezamenlijke koers komen? Om deze vragen te beantwoorden is goede afstemming tussen gemeenten, het regionale bedrijfsleven en onderwijs- en onderzoeksinstellingen cruciaal. Alle partijen moeten de uitkomst dragen.

MKB-Nederland, VNO-NCW en VNG gaan in gesprek met het CBS en andere instanties om beschikbare en beter te benutten voor 1) het monitoren van economische ontwikkelingen in bestaande regionale samenwerkingsverbanden, en 2) het bepalen van bestaande regionale economische structuren voor mogelijke nieuwe samenwerkingsverbanden.

Maar er is meer nodig. Om tot een uitkomst te komen die nauw aansluit op de werkelijke regionale economische structuur, is van belang dat feitelijke gegevens op tafel komen over werkgelegenheid, innovatie, export, toegevoegde waarde, welvaart, sterke/zwakke sectoren, enz. Banken en ook het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) stellen al veel informatie beschikbaar, maar die sluit vaak nog niet aan op het werkgebied van bijvoorbeeld een bestaande economic board.

1.3 Succesfactoren voor samenwerking

De diversiteit tussen samenwerkingsverbanden blijkt zeer groot; op het vlak van financiering, deelname, focus en impact. Een duidelijk overzicht van samenwerkingsvormen bestaat niet, noch een duidelijk inzicht in bepalende succesfactoren. Wat is nu succesvol en wat niet en waarom? Hoe kunnen samenwerkingsverbanden van elkaar leren over de aanpak?

Op basis van vele voorbeelden is de conclusie van MKB-Nederland en VNO-NCW dat samenwerken rond regionale economische structuren, en niet de institutionele structuren de belangrijkste succesfactor is. Bestuurders en hun ambtenaren moeten over hun eigen grenzen heen durven te kijken, elkaar iets gunnen en beseffen dat het regionale gemeenschappelijke belang zwaarder weegt. Vaak is een economic board met grote en kleine ondernemers en kennisinstellingen een goede uitvalsbasis voor gemeenten (en provincies) om op basis van een feitelijke analyse de 'echte grenzen' van verschillende clusters te bepalen en gezamenlijk een visie op de economische toekomst van de regio te formuleren.

Voorbeelden van grensverleggende samenwerking

Inmiddels zijn in vele regio's samenwerkingsverbanden ontstaan die werken aan economische groei en waarbij in toenemende mate politieke aandacht is voor het bedrijfsleven, zoals:

- Regio Brainport Eindhoven
- Regio Groningen-Assen
- Brainportprogramma Zuid-Limburg
- IJmond
- Terneuzen
- Zwolle
- Metropoolregio Amsterdam.

MKB-Nederland, VNO-NCW en VNG brengen de verschillende stakeholders uit de regio bij elkaar die van elkaar kunnen leren over samenwerkingsvormen en succesfactoren voor regionale economische samenwerking. Ofwel door zelf bijeenkomsten te organiseren, of door aan te haken bij al door anderen geïnitieerde bijeenkomsten.

Lessen rond de 'governance' van clusters Platform31 heeft in samenwerking met de Radboud Universiteit onderzoek gedaan naar de succesfactoren voor clusters in Nederland:

- zet in op 'civic entrepreneurs'⁵ uit bedrijfsleven, overheid én onderwijs en onderzoek
- zorg voor goede persoonlijke contacten en nabijheid van alle stakeholders
- deelnemers moeten behalve eigen belang ook synergie inzien; dat creëert clusteridentiteit
- bouw strategisch en stap-voor-stap aan een cluster: pragmatisch, door regelmatige contacten, gezamenlijke communicatie (website, twitter)
- promoot ondernemerschap binnen de overheid: zoek grenzen van regelgeving op, beloon bottom-up initiatief, falen mag, durf te experimenteren
- overheid moet daadkrachtig zijn, ambtenaren beoordelen op ondernemerschap, één verantwoordelijke aanstellen voor het cluster, projecten moeten passen in lange termijnvisie
- bij de keuze voor economische sterktes gaat het niet alleen om huidige regionale specialisatie, maar om die activiteiten die nu en in de toekomst concurrerend zijn; hierbij ook aandacht voor crossovers tussen sectoren.

5 Een civic entrepreneur is iemand die thuis is in verschillende institutionele werelden - overheid, markt, kennissector, burgermaatschappij - dichtbij en veraf. Een trekker spreekt al die talen, doorziet belangen en kan daardoor een bruggenbouwer zijn tussen haaks op elkaar staande culturen. Een trekker heeft gevoel voor politieke verhoudingen en weet hoe het 'clusterspel' gespeeld kan en moet worden. Bron: 'Cluster Governance, lessen voor clusters in Nederland.' Platform31, januari 2015

METROPOOLREGIO AMSTERDAM

De Metropoolregio Amsterdam (MRA) is het informele samenwerkingsverband van 36 gemeenten, de provincies Noord-Holland en Flevoland en de Stadsregio Amsterdam. Het is ook de grootste regio van ons land: van IJmuiden tot Lelystad en van Purmerend tot de Haarlemmermeer. MRA wil tot de Europese top vijf van economisch sterke regio's behoren. De partijen werken vanuit een gedeelde visie samen aan een krachtige, innovatieve economie, snellere verbindingen en voldoende en aantrekkelijke ruimte voor wonen, werken en recreëren. De bundeling van krachten zorgt voor een betere afstemming en snellere besluitvorming.

Dennis Straat, wethouder ruimtelijke ontwikkeling, economie en toerisme gemeente Zaanstad

“Voor Zaanstad is samenwerking met omliggende gemeenten en het bedrijfsleven een vanzelfsprekendheid. Alleen samen kan je het verschil maken. De Zaanse kracht is de innovatieve maken foodindustrie waarmee Zaanstad er mede voor zorgt dat de Metropoolregio Amsterdam één van de meest innovatieve regio's wordt.”

Adam Elzakalai,
wethouder economische
zaken, luchthavenzaken,
ruimtelijke ordening
en sport gemeente
Haarlemmermeer

“Regionaal economische
samenwerking is erg
succesvol. Het draagt bij
aan een stabiel vestigings-
klimaat en behoud van de
(inter-)nationale
concurrentiepositie
van de Metropoolregio
Amsterdam.”

Paul Kok, voorzitter MKB
Haarlemmermeer-Schiphol

“In de Gemeente Haarlemmermeer
is regelmatig overleg tussen lokale
overheid en bedrijfsleven goed
gestructureerd. Het leidt tot een
optimaal ondernemersklimaat
en dat wordt door beide partijen
gekoesterd.”

Joyce Langenakker, wethouder werk, economische zaken, sociale zaken, wonen en coördinatie sociaal domein gemeente Haarlem

“Als wethouder economie kwam ik in contact met een ondernemer uit Haarlem die een succesvol format heeft ontwikkeld om startups en investeerders met elkaar in contact te brengen. Met collega’s uit de MRA hebben we geld beschikbaar gesteld om dit format ook uit te rollen in andere steden. We vergroten hiermee het netwerk voor startups en investeerders; dat leidt tot economische groei.”

Jan Folkerts, Voorzitter Zaans Ondernemers Netwerk

“Samenwerking met de gemeente Zaanstad is tegenwoordig meer een kwestie van overleggen in plaats van regels opleggen”

Farirdah Azimullah, voorzitter MKB-Haarlem

“Samenwerking en verbinding van mens, ondernemer en politiek in regio Zuid-Kennemerland is essentieel ter bevordering van duurzame innovatie, de Retailagenda voor morgen en inclusieve werkgelegenheid.”

Een mkb-vriendelijke gemeente door vraagsturing en benchmarking

Diverse gemeenten onderscheiden zich op specifieke thema's om zo een aansprekend ondernemersklimaat te realiseren. Sommige gemeenten introduceren vernieuwende aanpakken, waar anderen van zouden kunnen leren. MKB-Nederland en VNO-NCW zien verschillende manieren om gemeenten te helpen om zich te verbeteren.

2.1 Verkiezing MKB-vriendelijkste gemeente: vraagsturing vanuit het mkb

Om gemeenten te helpen om een aansprekend ondernemersklimaat te realiseren, organiseert MKB-Nederland elke twee jaar de verkiezing van de MKB-vriendelijkste gemeente. Ondernemers geven zelf een oordeel over de activiteiten van een gemeente die zo inzicht krijgt in de waardering van de prestaties. De enquête onder ondernemers is landelijk dekkend: alle gemeenten worden hierin meegenomen. Op basis daarvan krijgen gemeenten inzicht in hun prestaties ten opzichte van andere gemeenten, en handreikingen om te verbeteren.

VNG kent een eigen Ondernemingspeiling waarvan de uitkomsten terecht komen op www.waarstaatjegemeente.nl. Deze peiling is diepgaander, maar wordt alleen uitgevoerd door gemeenten die daar zelf interesse in hebben.

Op dit moment lopen deze twee trajecten naast elkaar; hier lijken mogelijkheden aanwezig om elkaar te versterken en dubbel werk te voorkomen.

MKB-Nederland en VNG hebben de intentie om te komen tot een gezamenlijke peiling onder ondernemers, en werken dit in 2016 verder uit. Uitgangspunt is dat de peiling landelijk dekkend is, en waar gemeenten dit wensen wordt een verdieping aangebracht in de vragenlijst.

2.2 Benchmarks: leren van andere gemeenten en provincies

Bedrijven die zich continue willen verbeteren hebben naast een eigen visie, altijd oog voor wat hun concurrenten doen. Wat doet de ander waar ik van kan leren? Gemeenten en provincies doen dit ook in toenemende mate. Maar er is nog veel ruimte voor verbetering. Op specifieke thema's is het mogelijk om benchmarks te introduceren, zodat gemeenten en provincies zich met elkaar kunnen vergelijken. Meten is weten. Zo bestaat er al een benchmark voor betaalingstermijnen, en samen met het Rijk wordt inmiddels gewerkt aan een benchmark voor duurzaam inkopen. Door de benchmark te koppelen aan een duidelijk advies en handelingsperspectief, kunnen gemeenten zich optimaal informeren over verbetermogelijkheden.

De Limburgse Werkgeversvereniging (LWW) en VNO-NCW Midden zijn bezig met het uitvoeren van kwaliteitsscans op bedrijventerreinen. Nu nog in de vorm van een pilot op een aantal terreinen, maar in de toekomst zou dit meetinstrument als basis gebruikt kunnen worden om de kwaliteit van alle terreinen in een gemeente/regio/provincie periodiek in beeld te brengen. Hierbij moet ook duidelijk worden wat de reden is van de eventuele veroudering of verloederding van bedrijventerreinen. Het bespreken van de uitkomst van een scan met ondernemers wordt vervolgens benut als kans om verduurzaming van het bedrijventerrein bespreekbaar te maken. Benchmarking tussen gemeenten/regio's/provincies wordt met de digitale scan zo eenvoudiger gemaakt.

TERNEUZEN

Terneuzen (Zeeuws-Vlaanderen) is de grootste gemeente van Zeeland. De ligging van de gemeente is een van de sterke punten: tussen de Westerschelde in het noorden en grenzend aan België in het zuiden. Terneuzen is bovendien strategisch gelegen ten opzichte van steden als Antwerpen, Gent en Rotterdam. Terneuzen is een gemeente met een grote landbouwsector en tegelijkertijd een sterk ontwikkelde industriezone langs het Kanaal van Gent naar Terneuzen. Samen met de haven van Vlissingen vormt de haven van Terneuzen het op twee na grootste havengebied van Nederland. Er zijn prima logistieke verbindingen via het water, de weg en het goederenspoor naar afzetgebieden overal ter wereld.

Terneuzen heeft een sterk midden- en kleinbedrijf. Het Zeeuws-Vlaamse arbeidsethos wordt geroemd: er is tijd om te genieten, maar er wordt keihard gewerkt! De Belgische markt ligt binnen handbereik en de goede internationale samenwerking wordt de komende jaren onderstreept door de bouw van een nieuwe sluis in Terneuzen.

**Jan Lonink,
burgemeester Terneuzen**

“In Terneuzen wordt het Maintenance Value Park gerealiseerd. Industriële onderhoudsfirma’s, producenten van machines en installaties, onderwijs, overheid en opdrachtgevers werken hier, ook grensoverschrijdend, samen aan innovatieve oplossingen voor maintenance. Zo creëren ze samen meerwaarde.”

**Arnd Thomas,
voorzitter BZW Zeeland**

“De sterkte van Zeeland is dat er een ondernemersspeelveld is van industrie, landbouw, toerisme, visserij en havens welke elkaar waarderen en ondersteunen.”

BRAINPORTPROGRAMMA ZUID-LIMBURG

In het Brainportprogramma Zuid-Limburg (Sittard/Geleen) investeren bedrijven, provincie en gemeenten in de ontwikkeling van de Chemelot Campus. Mede door de aantrekkelijke kracht van de campus hebben de gemeenten de handen ineen geslagen en een gezamenlijk economisch programma Zuid-Limburg opgesteld. Daarbij is ook gekozen voor een portefeuillevordering. De samenwerking tussen de gemeenten richt zich zowel op het verbeteren van de loketfunctie van gemeenten (vergunningen, dienstverlening) maar ook en vooral op het versterken van het regionaal dna. Hier is duidelijk de aanwezigheid van DSM een belangrijke factor. DSM heeft jaren geleden haar interne R&D afdeling omgebouwd tot een innovatieafdeling die ook voor derden toegankelijk is (open innovatieconcept). Hieruit is de Chemelot Campus voortgekomen. In het Brainportprogramma Zuid-Limburg is een ruim bedrag beschikbaar voor de campusontwikkeling (vastgoed, bereikbaarheid, internet; kortom de voorzieningen). Dit bedrag wordt beschikbaar gesteld door de grote gemeenten (Sittard/Geleen, Heerlen en Maastricht) de provincie en de universiteit Maastricht. Daarnaast is nog een bedrag beschikbaar voor projecten.

Pieter Meekels, wethouder
economie en middelen,
gemeente Sittard-Geleen

“Ondernemers weten zelf
het beste hoe ze moeten
ondernemen en hebben daarom
economisch gezien de lead.
Overheid en onderwijs werken
samen om ondernemers
te faciliteren.”

Bert Kip,
CEO Brightlands Chemelot Campus

De provincie Limburg zet in op
de transitie naar een kennis-
economie. Cruciaal hierbij
is de vertaling van een kennis- naar
een maakindustrie. De gemeenten en
in het bijzonder Limburg Economic
Development (LED) spelen een
verbindende rol tussen het MKB in
de regio en de zich sterk
ontwikkende Brightlands
campussen op Sittard-Geleen,
Maastricht, Heerlen en Venlo.

EINDHOVEN - BRAINPORT

De regio Eindhoven-Brainport neemt een vooraanstaande positie in de mondiale hightech sector in. De economische activiteiten spelen zich af in een bredere stedelijke regio, tot en met buurgemeenten zoals Helmond. Grote bedrijven zoals Philips en ASML werken nauw samen met een groot aantal toeleveranciers in een direct gebied rond Eindhoven. De gemeente Eindhoven ondersteunt samen met andere gemeenten het open innovatieconcept door facilitering in arbeidsmarkt en infrastructuur en ook de aan de high tech sector gelieerde zware industrie. Hierdoor is een samenwerking ontstaan tussen kennisinstellingen, bedrijven en overheid. Door de open innovatie is Brainport een broedplaats voor bedrijven en onderzoekers.

Staf Depla, wethouder van werk, economie en beroepsonderwijs, gemeente Eindhoven

“Het succes van de tweede economie van Nederland? We hebben geen vruchtbare bodem, grondstoffen of een haven, maar we hebben wel elkaar. We doen het van oudsher samen! De triple helix is hier uitgevonden.”

Ronald Slaats, voorzitter BZW Eindhoven

“De economie in de Brainportregio floreert mede dankzij een open en intensieve samenwerking tussen bedrijven, onderwijsinstellingen en de overheid. Door samen te werken bereiken we hier meer!”

Mary Janssens, bestuurslid BZW - portefeuille MKB

“Innovatieve initiatieven, zoals een samenwerking middels kleine overzichtelijke werknemerscoöperaties in bijvoorbeeld de zorg, worden succesvoller en goedkoper door korte lijnen met de cliënt, ondernemer, onderwijs en gemeente.”

Inspelen op grote actuele maatschappelijke thema's

Nederland staat voor verschillende grote maatschappelijke thema's waar gemeenten en provincies samen met ondernemers het verschil kunnen maken. Op verschillende thema's lopen al programma's en activiteiten, maar kan de samenwerking tussen bedrijfsleven en overheden verder versterkt worden.

3.1 Naar een digitale samenleving

ICT is dé technologische drijfveer van nieuwe economische groei. Meer efficiency, nieuwe vormen van dienstverlening en verdienmodellen bieden meer gemak en kwaliteit voor consumenten en brengen burgers, ondernemers en gemeenten met elkaar in contact.

Overall snel internet

Goede fysieke infrastructuur, óók in buitengebieden, is een onmisbare schakel. Snel internet ontbreekt echter vaak nog in het buitengebied, waardoor burgers én ondernemers onvoldoende kunnen meekomen in het digitale tijdperk. Over heel Nederland geldt dit (anno 2016) voor zo'n 3 procent van de huishoudens en zo'n 9 procent van de bedrijfspanden in het buitengebied.

Bedrijventerreinen in het buitengebied hebben een snelle en betrouwbare internetverbinding hard nodig voor bijvoorbeeld geautomatiseerde handel en logistiek of beveiliging op afstand. Bij de herstructurering van bedrijventerreinen zou de aanleg van glasvezel daarom een vanzelfsprekendheid moeten zijn. Dat dit kan, bewijzen goede voorbeelden in de Kempen, in Salland en in het Friese Sybrandahûs. Vaak blijkt een ondersteuning in de kosten of financiering nodig om investeringen van de grond te krijgen⁶.

Meer in het algemeen blijkt dat de aanleg van digitale infrastructuur door marktpartijen onnodig wordt vertraagd, omdat gemeenten geen uniforme aanpak en procedure kennen voor het verwerken van vergunningsaanvragen.

Eén digitale overheid

De overheid, zowel gemeenten, provincies als Rijk, moeten de slag maken naar één digitale overheid voor zowel burgers als bedrijven. Een

sterke regie is noodzakelijk om op korte termijn tot een uniforme digitale basisinfrastructuur te komen. Digitaal vergunningen verlenen, administratief toezicht uitvoeren, inkopen en facturen afhandelen, enz. wordt hiermee eenvoudiger. De variatie in digitale volwassenheid van gemeenten is echter groot. Grotere gemeenten scoren in het algemeen beter, bijvoorbeeld in het gebruik van eHerkenning⁷.

Ondernemers zien één overheid. Het is dan ook wenselijk dat niet elke gemeente of provincie opnieuw het wiel gaat uitvinden, en dat de dienstverlening van verschillende medeoverheden zo uniform mogelijk is. Samenwerking van gemeenten, provincies én het Rijk onder leiding van de Digicommissaris is daarbij van groot belang. Zo moet er ook een 'mijnoverheid.nl' voor bedrijven komen, waar ondernemers eenvoudig hun eigen gegevens kunnen inzien, en waarmee transacties met de overheid gemakkelijker en sneller gaan.

MKB-Nederland en VNO-NCW werken graag samen met gemeenten en provincies om de kansen die de digitalisering biedt te benutten. Van belang hierbij is dat gemeenten en provincies:

- *de aanleg van snel internet in de 'witte vlekken' met name in de buitengebieden financieel ondersteunen, al dan niet met steun uit het Europese EFSI-fonds. Samenwerking tussen gemeenten kan daarbij de kosten drukken*
- *met de sector komen tot een geharmoniseerde aanpak om de uitrol van digitale infrastructuur te vereenvoudigen*
- *het elektronisch factureren en afhandelen van vergunningen mogelijk maken, op uniforme wijze net zoals het Rijk en met eHerkenning*
- *aansluiten op het Ondernemingsdossier, de landelijke digitale regelhulp en inzetten op één geharmoniseerde 'mijnoverheid' voor bedrijven. Daarbij hoort een landelijk geharmoniseerde elektronische identificering*

6 De website www.samensnelinternet.nl laat zien waar projecten zijn opgestart, en wat gemeenten of provincies kunnen doen.

7 De Staat van de Gemeenten 2015, VNG, p. 127

die het elektronisch zaken doen van ondernemers met alle overheden eenvoudiger maakt. Hierbij wordt gebruik gemaakt van één geharmoniseerde standaard via sturing vanuit de Digicommissaris.

3.2 Bruisende stadscentra, vitale kernen en perifere gebieden

De opkomst van e-commerce en de snel veranderende eisen van consumenten zijn voor een belangrijk deel debet aan teruglopende omzetten, inkrimping en zelfs faillissementen van winkels. Dat geldt vooral voor aanloopstraten en kernen in middelgrote en kleine steden en dorpen, maar ook voor (grootschalige) detailhandel en horeca gevestigd in de periferie. Ook veel kantoorpanden hebben te maken met leegstand. Dit blijft niet zonder gevolgen voor de lokale leefbaarheid: er is minder werkgelegenheid, er zijn minder lokale faciliteiten en zelfs verpaupering van gebieden ligt op de loer. Een transitie en nieuwe strategie is nodig om de consument nog te kunnen binden en boeien, bijvoorbeeld door onderscheidend vermogen op beleving, gemak en service. Dat is een uitdaging voor de betreffende winkeliers, horeca- en cultuurondernemers, vastgoedeigenaren, en andere ondernemers.

Dankzij de Retailagenda⁸ die een groot aantal gemeenten met het ministerie van Economische Zaken heeft afgesloten is er meer aandacht voor de problematiek. De Agenda formuleert twintig concrete acties. Bij de uitvoering is meer urgentie nodig om tot oplossingen te komen. Gemeenten worden uitgedaagd een actief detailhandelsbeleid te voeren, een zogenoemde RetailDeal te sluiten en daarbij samen te werken

met de vastgoedsector en ondernemers uit onder andere retail en horeca. Dat betekent dat zij het initiatief nemen om de belangrijke stakeholders bij elkaar te brengen om samen tot een toekomstgericht beleid voor detailhandel te komen met daarin duidelijke keuzes voor de binnenstad, lagere regeldruk en publiek-private samenwerking. Essentieel is dat lokale overheden hun detailhandelsvisie met andere gemeenten afstemmen.

Provincies hebben een belangrijke coördinerende taak. Zij moeten daadwerkelijk regie voeren over het ruimtelijk-economisch detailhandelsbeleid, over gemeentegrenzen heen. Dit doen ze door overbodige winkelometers weg te nemen en door andere bestemmingen en functies toe te laten. Dit draagt bij aan het beter functioneren van de winkelvastgoedmarkt, het terugbrengen van overaanbod en het voorkomen van leegstand.

MKB-Nederland en VNO-NCW werken aan een brede investeringsagenda voor Bruisende Binnensteden voor een volgend kabinet. In de tussentijd roepen wij gemeenten en provincies op om de uitvoering van de Retailagenda voortvarend op te pakken en daarbij in het bijzonder aandacht te besteden aan:

- *het vaststellen van actuele detailhandelsvisies waarin de belangrijkste uitdagingen voor detailhandel (zoals ruimtelijke ordening en lokale lasten) worden aangepakt. Deze visies dienen afgestemd te worden in regionaal verband*
- *een stevige coördinerende rol voor de provincie richting gemeenten bij de ruimtelijke planning van (winkel)gebieden en de functies en bestemmingen in perifere gebieden. Zo kan de provincie het beste zorgen voor samenwerking, integrale besluitvorming en uitvoering van de maatregelen nodig voor*

⁸ Retailagenda, maart 2015.

het detailhandelsbeleid. Door actief beheer van de winkelvoorraad kan overaanbod en leegstand van winkels en andere panden worden voorkomen

- het bevorderen van de samenwerking met en tussen ondernemers, en het delen van ervaringen met het toekomstbestendig maken van specifieke winkelgebieden. Dit door gebruik te maken van de aanpak van het Platform de Nieuwe Winkelstraat en kennisuitwisseling tussen gemeenten die een Retaildeal hebben gesloten
- waar mogelijk verlagen van parkeertarieven om binnensteden en winkelgebieden aantrekkelijk te maken voor bezoekers. Parkeer-opbrengsten moeten niet gebruikt worden als sluitpost van de begroting
- regionaal afstemmen van venstertijden en milieuzones, zodat optimalisatie kan worden bereikt van de logistieke bevoorrading. Dit komt ten goede aan de leefbaarheid door vermindering van de verkeersdruk op het wegennet en vermindering van de uitstoot/milieuschade.

3.3 Kansrijke aanbesteding voor regionale ondernemers

Gemeenten besteden gemiddeld ongeveer 1.000 euro per inwoner per jaar aan de inkoop van producten en diensten⁹. Veel gemeenten proberen een belangrijk deel van die inkoop al te realiseren in de eigen gemeente of tenminste in de regio. Uit cijfers van de VNG blijkt dat grote gemeenten 34 procent van hun inkoopbudget binnen de gemeente spenderen, waar dat voor kleine gemeenten 12 procent is. Gemeenten kunnen mkb-ondernemers uit de regio nóg beter betrekken bij hun inkoop. Dat

betekent vooral de dialoog aangaan met het lokale bedrijfsleven via bijvoorbeeld marktconsultaties, de toegang voor het mkb en zzp-ers tot aanbestedingen vereenvoudigen, en ondernemers uit te dagen op kwaliteit, duurzaamheid en innovatie (niet alleen op laagste prijs).

MKB-Nederland en VNO-NCW roepen gemeenten en provincies op om bij hun inkoop het regionaal aanwezige mkb nauw te betrekken, en daarbij in het bijzonder:

- hun inkoop te professionaliseren en marktconsultaties te intensiveren. Dat biedt kansen op verduurzaming en innovatie en voorkomt inkoop op alleen laagste prijs en onnodige bureaucratie
- toegang voor het mkb en zzp-ers te verbeteren, te zorgen voor behapbare opdrachten, door passende invulling van social return, gedeeltelijke vergoeding van tenderkosten en het tegengaan van clustering en inkoopcentrales
- de invulling van de Banenafpraak voor mensen met een beperking (zie ook 3.8.2) mee te laten tellen voor een eventuele sociaal returnafpraak in de aanbesteding. Er mag dan geen stapeling zijn van andere of verdere eisen. Dit is conform de afspraak tussen werkgeversorganisaties en de VNG
- opdrachten aan te besteden door niet in te besteden; door bij eventuele voornemens tot inbesteden eerst de ondernemers te vragen of en tegen welke condities zij de activiteiten kunnen uitvoeren, en te kiezen voor alternatieven zoals andere gunningsvoorwaarden, of een subsidie gekoppeld aan voorwaarden in plaats van inbesteden
- de krachten te bundelen om zo de Europese aanbestedingsdrempel te verhogen.

⁹ De Staat van de Gemeenten 2015, VNG, p. 168.

3.4 Meer energiebesparing

In het Energieakkoord voor duurzame groei zijn afspraken gemaakt om onder meer ervoor te zorgen dat bedrijven meer energie gaan besparen. Gemeenten hebben aangegeven dat zij vaker zullen controleren of bedrijven zich houden aan de Wet milieubeheer (Wm), die middelgrote bedrijven verplicht alle energiebesparende maatregelen te nemen die zich in vijf jaar of minder terugverdienen. Om bedrijven makkelijker aan de Wm te kunnen laten voldoen zijn erkende maatregelenlijsten en een energieprestatiekeuring (EPK) ontwikkeld. Dit zijn vrijwillige instrumenten die ondernemers in staat stellen om te beslissen welke maatregelen zij treffen om hun energieverbruik en -rekening te verlagen¹⁰.

Oost-Nederland zet in op circulaire economie en ziet dit als kans om een sterke kennis- en concurrentiepositie op te bouwen. Daarbij focust de regio op die sectoren die veel aanknopingspunten bieden voor circulaire innovatie, namelijk Agro & Food, High Tech Systemen & Materialen, Energie- en Milieutechnologie en Biobased Economy. De activiteiten binnen de aanpak richten zich op het creëren van circulair bewustzijn onder inwoners, bedrijven en onderwijsinstellingen, het benutten van beschikbare kennis en faciliteiten in de regio, kennisvalorisatie, het tot stand brengen van cross sectorale samenwerking en het creëren van vernieuwende CO₂-verlagende processen en producten. Een centrale rol is weggelegd voor het mkb.

MKB-Nederland en VNO-NCW willen graag met gemeenten en provincies samenwerken aan energiebesparing via de communicatie richting ondernemers en het opzetten van regionale projecten:

- wij zullen samen met de aangesloten branches en regio's ondernemers actief oproepen om gebruik te maken van de erkende maatregelenlijsten en een energieprestatiekeuring. Van belang is dat de ondernemersorganisaties, VNG en gemeenten eenduidig hierover communiceren
- wanneer omgevingsdiensten zich in hun controle gaan richten op bepaalde sectoren of branches, dienen zij dit zo veel mogelijk af te stemmen met de betreffende brancheorganisatie(s) en regionale organisatie, zodat zo veel mogelijk ondernemers met dezelfde boodschap worden bereikt
- via de regionale organisaties zullen MKB-Nederland en VNO-NCW energiebesparing in het mkb stimuleren, met name in de detailhandel, horeca en in kantoorgebouwen (zie www.energycheckup.nl). Om energiebesparing goed in beweging te krijgen, willen MKB-Nederland en VNO-NCW ook graag met gemeenten en provincies verder kijken naar de mogelijkheden van lokale en of regionale projecten
- voor landelijke opererende concerns is van belang zoveel mogelijk de verschillende instrumenten voor energiebesparing (maatregelenlijst, EED en energiemonitor EPK) te integreren en vertalen in een concernaanpak met een nationale monitoring/keurmerk. Op deze manier wordt de inzet op energiebesparing zo efficiënt mogelijk ingezet en kan de besparing op nationaal niveau van het bedrijfsleven gemonitord worden.

¹⁰ Overigens zijn deze instrumenten niet van toepassing voor kleine energieverbruikers (minder dan 50.000 kWh elektriciteit en minder dan 25.000 m³ aardgas), type C-inrichtingen, ETS-bedrijven en MJA-deelnemers.

3.5 Invoering van de Omgevingswet

De nieuwe Omgevingswet die in 2018 ingaat, verplicht gemeenten een omgevingsvisie op te stellen en per gemeente een omgevingsplan. Het is van belang dat het daar gevestigde bedrijfsleven vroegtijdig betrokken wordt bij de vormgeving van deze documenten.

Het 'Besluit bouwwerken in de leefomgeving' bevat nadere uitvoeringsregels van de Omgevingswet. Deze regels mogen niet leiden tot per gemeente verschillende bouweisen ten aanzien van energiebesparing en duurzaamheid. Het heeft decennia geduurd, voordat de verschillende gemeentelijke bouwregels waren gebundeld in het Bouwbesluit. Dat is een belangrijke verworvenheid voor het bouwende bedrijfsleven. Als elke gemeente eigen bouwvoorschriften stelt, komt dat het gebruiksgemak voor architecten, aannemers en toeleveranciers niet ten goede. Wellicht nog belangrijker is, dat gemeentelijke duurzaamheidseisen kunnen leiden tot verschillende materiaal- en dus constructie-eisen. Dat betekent dat bouwconcepten minder vaak zullen kunnen worden gebruikt, hetgeen leidt tot verhoging van bouwkosten. Ook moet vastgehouden worden aan algemene milieu- en brandveiligheidseisen die landelijk gelden en dus niet per gemeente verschillen.

MKB-Nederland en VNO-NCW roepen gemeenten en provincies op om te pleiten voor en invulling te geven aan een Omgevingswet die voor ondernemers werkbaar is:

- *dat betekent dat uitvoeringsregels ten behoeve van de leefomgeving, milieu en de bouw zo veel mogelijk landelijk geharmoniseerd blijven. Dit draagt bij aan duidelijkheid, rechtsgelijkheid, eerlijke concurrentie, lagere kosten en meer duurzaamheid*
- *waar mogelijk kunnen gemeenten dan ge-*

bruik maken van de landelijke regelgeving om bepaalde vereisten buiten werking te stellen, indien die regels volgens de gemeenten niet nodig zijn voor de borging van het publieke belang. Zo kan invulling worden gegeven aan specifieke lokale omstandigheden

- *gemeenten dienen bij de uitvoering de milieu-, uitbreidings- en wijzigingsruimte voor gevestigde bedrijven te behouden ten opzichte van nieuwe milieugevoelige bestemmingen in de buurt*
- *gelet op het feit dat er steeds meer mengvormen van bedrijven zijn, zouden gemeenten mee moeten gaan in deze economische ontwikkelingen. Het is daarom nodig dat die mengvormen een plaats krijgen in de omgevingsplannen. Provincie en Rijk moeten waar nodig via instructieregels de rol van regisseur op zich nemen.*
- *het gevestigde bedrijfsleven (van klein tot groot) vroegtijdig betrekken bij het opstellen en wijzigen van omgevingsvisies en -plannen.*

3.6 Lage lokale lasten

Gemeenten hebben grote invloed op het regionale ondernemingsklimaat, ook via het instrument van de lokale lasten. Een beperking van (de stijging van) deze lasten is van groot belang voor de aantrekkingskracht van regio's. MKB-Nederland en VNO-NCW betreuren het dat er gemeenten zijn die desondanks een voor ondernemers onaantrekkelijk fiscaal beleid voeren. Hoge (lokale) lasten moeten in de prijs worden doorberekend en dat heeft negatieve gevolgen voor de concurrentiepositie van bedrijven. De jaarlijkse door het COELO uitgebrachte Monitor Lokale Lasten laat keer op keer zien dat er gemeenten zijn waarin de opbrengst van gemeentelijke belastingen substantieel stijgt ten opzichte van het jaar daarvoor. Uit de Monitor 2016 blijkt onder meer dat in veel gemeenten de

OZB-opbrengst van niet-woningen (bedrijfspannen) substantieel stijgt. 100 van de 390 gemeenten laten een opbrengststijging zien van 5 procent of meer. In bijna 40 van die 100 gemeenten is de stijging zelfs 10 procent of meer (waaronder percentages van 35 en 49). De toeristenbelasting is een ander voorbeeld. De opbrengst van deze belasting laat een gemiddelde stijging van ruim 5 procent zien. De hoogste stijging in een gemeente is maar liefst 98 procent.

MKB-Nederland en VNO-NCW roepen gemeenten op om:

- *in te zetten op een gematigde ontwikkeling van de lokale lasten. Gemeenten zouden het ondernemingsklimaat een grote dienst bewijzen door ervoor te zorgen dat de opbrengst van de belastingen 'reëel constant' wordt gehouden: het bedrag dat een gemeente in een jaar aan belastingen heft is niet hoger dan het bedrag dat in het voorgaande jaar is geheven, gecorrigeerd voor inflatie*
- *een permanente overlegstructuur met het bedrijfsleven in het leven te roepen*
- *de gastvrijheidssector te betrekken bij de besteding van de opbrengst van de toeristenbelasting*
- *naar het voorbeeld van het belastingplan dat de regering elk jaar aan de Tweede Kamer voorlegt, een gemeentelijk belastingplan te presenteren waarin het gehele fiscale instrumentarium in beeld komt. Het plan maakt voor alle belanghebbenden transparant welke keuzes worden gemaakt.*

3.7 Slimme regulering en goede dienstverlening

Gemeenten, provincies en ondernemers hebben elkaar nodig bij het realiseren van de eigen doelstellingen, rond goede dienstverlening en bij het naleven van regelgeving. Het is hierbij van groot belang dat er een wederzijds vertrouwen is, en een can do cultuur. Gemeenten en ondernemers moeten elkaar makkelijk weten te vinden en durven aanspreken wanneer nodig.

Aanknopingspunten voor gemeenten om de dienstverlening te verbeteren zijn:

- *het vergemakkelijken en digitaliseren van processen, op uniforme wijze over gemeenten heen*
- *inzet op algemene regels in plaats van vergunningen of meldplichten*
- *lagere lasten door selectieve toepassing van wet Bibob, minder welstandeisen.*

Door de gemeenten, handhavers en ondernemers samen uit te nodigen om te kijken naar de regelgeving, kunnen wederzijdse inefficiënties worden geslecht. Dit leidt in de praktijk tot een betere naleving met minder kosten (tijdwinst) voor de betrokken partijen. Hierbij kan worden gedacht aan een werkwijze à la de maatwerkenpak. Een goed voorbeeld is de lokale uitwerking van de maatwerkenpak Chemie, waarbij wordt ingezet op een regelhulp voor erkende milieumaatregelen en risicogestuurde inspecties. Daarbij wordt samengewerkt met Omgevingsdiensten en met de VNG.

Een voorbeeld van ondoordachte regulering: milieuzones voor bestelauto's

Utrecht heeft in 2015 een milieuzone voor personen en bestelauto's ingesteld. Sinds 1 januari 2016 is ook in Rotterdam zo'n zone in werking getreden. Bij gebrek aan landelijke regie hebben beide steden verschillende toegangseisen vastgesteld. Zo ontstaat voor bestelwagens de zo gevreesde lappendeken van verschillende vereisten. Amsterdam voert in 2017 een milieuzone voor bestelwagens in, met weer andere vereisten. Utrecht had nog als 'excuus' dat de gemeente een zo krap mogelijke milieuzone heeft ingesteld, echt bedoeld om de Europese normen te halen. Voor Amsterdam en Rotterdam geldt dat de milieuzones zeer ruim bemeten zijn: de economische impact is hierdoor veel groter en de omvang van de milieuzones staat niet in verhouding tot het te bereiken doel.

Voor het bedrijfsleven is een milieuzone een draconische maatregel. Het raakt niet alleen de ondernemers die gevestigd zijn in de binnenstad, maar ook velen van buiten de stad: juist ondernemers die in meerdere grote steden hun klanten bezoeken, worden door de lokale verschillen geraakt. Veel ondernemers kunnen de door een milieuzone opgedrongen investeringen in deze tijd simpelweg niet dragen. Ook is de economische schade voor de stad groot, terwijl betere alternatieven voorhanden zijn.

MKB-Nederland en VNO-NCW wijzen het inrichten van een milieuzone af. Niet alleen worden ondernemers dubbel getroffen: een verhoging van dieselaccijns staat op de rol voor 2019, voor dieselauto's zonder roetfilter. Maar ook omdat het een overbodige maatregel is. Uit ramingen van

RIVM en ook recent onderzoek van TNO blijkt dat, door de verschoning van het wagenpark - afgedwongen door het Europese bronbeleid - de bijdrage van transport aan roet en fijnstofproblematiek naar 2020 naar nihil krimpt. De milieuzones voor bestelwagens versnellen dit proces slechts licht en dat tegen grote maatschappelijke en economische kosten.

MKB-Nederland en VNO-NCW pleiten ervoor dat lokale overheden/de VNG samen met het bedrijfsleven tot passende en effectieve, alternatieve oplossingen komen om zo te komen tot schoner, efficiënter, sneller en stiller stedelijk goederenvervoer. Dit begint met het inzichtelijk maken van de distributie door het beroepsgoederenvervoer naar en in onze binnensteden.

3.8 Opvang en werk voor vluchtelingen

De toestroom van de grote groep vluchtelingen het afgelopen jaar is een forse uitdaging voor Nederland. Het is evident dat hierachter grote vraagstukken spelen die nationaal en Europees geadresseerd moeten worden. Maar tegelijkertijd is het van belang onder de huidige omstandigheden een zo adequaat mogelijke integratie in de samenleving te bevorderen. Werkgevers hebben eerder aangegeven graag met de overheid in gesprek te gaan over het perspectief op werk. Dit heeft geleid tot de Taskforce Werk en Integratie, waar - naast andere partijen - ook VNG en MKB-Nederland en VNO-NCW in participeren. Vraagstukken rondom snellere en betere screening, matching en diploma-erkenning liggen daar op tafel. Terwijl dit verbetertraject ingezet is, is het al realiteit dat veel mensen

met een verblijfsvergunning nu instromen in een woning in gemeenten in heel het land. In de praktijk tot nu toe is arbeidsparticipatie daarbij een ondergeschoven vraagstuk.

MKB-Nederland en VNO-NCW werken graag met VNG en lokale overheden samen om te kijken waar en hoe de stap naar de arbeidsmarkt versneld kan plaatsvinden in die sectoren en regio's waar werkgevers hiertoe kansen zien. Daarbij kan in het bijzonder gedacht worden aan:

- *het bevorderen van snelle en professionele screening van het arbeidsmarktprofiel als dit niet compleet of niet aanwezig is bij de statushouders, en deze informatie digitaal te ontsluiten. Zonder goed inzicht in vaardigheden en motivatie van mensen, kan de arbeidsmarkt hier niet op inspelen*
- *een goed voorbereide ontmoeting en overleg in gang zetten tussen nieuw gearriveerde statushouders en de regionale arbeidsmarkt*
- *de inrichting van het taalonderwijs te vormen naar de behoefte van de arbeidsmarkt. Gemeenten zijn een belangrijke partij als het gaat om de toegang tot taalonderwijs.*

Lokale werkgevers zijn er bij gebaat om goed geïnformeerd te worden over de regels en procedures zodat vragen over vergunningen, sancties enz. geen hindernis vormen. De Rijksoverheid verspreidt deze informatie, maar gemeenten zijn daarnaast ook een relevant voorlichtingskanaal voor lokale ondernemers.

3.9 Mensen met een arbeidsbeperking aan het werk

Werkgevers in de marktsector hebben beloofd te zorgen voor 100.000 werkplekken voor mensen met een arbeidsbeperking tot en met 2026. Dit noemen we de Banenafpraak. Deze

afpraak is onderdeel van het Sociaal Akkoord, en vastgelegd in de Participatiewet die sinds 1 januari 2015 geldt. Samen zetten we ons hiervoor in omdat we willen dat iedereen in Nederland mee kan doen. De afspraken zijn gemaakt tussen werkgevers- en werknemersorganisaties en de overheid. Nederland telt 360.000 ondernemers.

Om de baanafpraak te realiseren werken werkgeversorganisaties, bonden en gemeenten samen in het werkbedrijf in de 35 arbeidsmarktregio's. In ieder werkbedrijf zitten werkgevers-ambassadeurs gericht op een praktische insteek voor de uitvoering en focus op de realisatie van de Banenafpraak. Werkgeversservicepunten (wsp's) ondersteunen ondernemers met arbeidsmarktinstrumenten als loonkosten-subsidie, no risk polis of proefplaatsingen.

Overkoepelend is er een landelijke Werkkamer bestaande uit de landelijke sociale partners, vanuit de Stichting van de Arbeid en wethouders, namens de VNG. Verder is er een adviesrol voor UWV, SZW en VSO namens overheidswerkgevers. Zij overleggen periodiek over de verbinding tussen landelijk, sectoraal en regionaal arbeidsmarktbeleid met name op het terrein van de Participatiewet en de banenafpraak.

Het project 'Op naar de 100.000 banen' van VNO-NCW, MKB-Nederland en LTO Nederland is een overkoepelende wegwijzer die werkgevers ondersteunt om banen voor mensen met een arbeidsbeperking te realiseren. Om de Banenafpraak mogelijk te maken, moet er veel gebeuren! Met dit project ondersteunen de drie ondernemersorganisaties werkgevers. Bedrijven kunnen zo inzetten op een arbeidsmarkt waarin iedereen zijn of haar talenten en capaciteiten kan benutten.

MKB-Nederland en VNO-NCW vragen aan VNG en gemeenten om zich in te zetten voor een optimale dienstverlening aan werkgevers in de werkgeversservicepunten. Dat vraagt om een professionaliseringsslag van de wsp's. Gemeenten en VNG moeten zich beijveren dat de werkgeversservicepunten:

- de profielen van het arbeidsaanbod beter in beeld brengen voor bedrijven
- samenwerken met private intermediairs
- bedrijven uniform en eenvoudig toegang bieden tot de arbeidsmarktinstrumenten.

Bij aanbestedingsprocedures telt de invulling van de Banenafpraak voor mensen met een beperking mee voor een eventuele sociaal returnafpraak. Er mag dan geen stapeling zijn van andere of verdere eisen. Dit is conform de afspraak tussen werkgeversorganisaties en de VNG (zie ook 3.3).

REGIO IJMOND

Binnen de IJmondregio werken de gemeenten sinds enkele jaren nauw samen op economisch terrein. De gemeenteraden van Beverwijk, Velsen en Heemskerk komen regelmatig samen in de IJmondraad. Gezamenlijk is één economisch beleid ontwikkeld. Dit alles onder druk van het bedrijfsleven om (ooit) te komen tot één IJmondgemeente. Mede door deze samenwerking heeft het gebied ook profiel gekregen binnen de Metropoolregio Amsterdam.

Tim de Rudder, wethouder
ruimtelijke ordening, economie,
milieu, verkeer en vervoer
gemeente Beverwijk

“De regio IJmond werkt in
Techport samen aan leren,
werken en innoveren in
de techniek. Lokale
bedrijven hebben daar
een trekkende rol in.”

Ton van der Scheer,
voorzitter OV IJmond

“Een gezamenlijke economische
regionale agenda is een
uitstekende start, maar vergt nog wel
mankracht en doorzettingsmacht
om deze ook daadwerkelijk
gerealiseerd te krijgen.”

REGIO ZWOLLE

In Regio Zwolle werken 19 gemeenten samen aan de economische ontwikkeling in een gezamenlijk Werkplan Economie 2015-2020. Hierbij ligt de nadruk op samenwerking met ondernemers, onderwijs en onderzoek, gericht op vijf clusters: Agro en Food, Health, Kunststoffen, Vrijtijdseconomie en Logistiek. Hiervoor maken de gemeenten structureel een bedrag per inwoner per jaar vrij. Regio Zwolle excelleert in de ontwikkeling van 'nieuwe

materialen'. Met toonaangevende bedrijven in de regio zoals Wavin, DSM Resins, Poly-ned en Van Wijhe Verf, heeft Regio Zwolle een krachtig cluster van materiaalgeoriënteerde bedrijven. Wat werkgelegenheid in de kunststofsector betreft staat de regio op de tweede plaats in Nederland na West-Noord-Brabant. De sector Kunststoffen genereert hier 14 procent van de werkgelegenheid (ten opzichte van 8 procent landelijk).

**Laurens de Lange,
voorzitter VNO-NCW Regio Zwolle**

“Regio Zwolle is een regio met prachtige bedrijven. Bedrijven die zich elke dag inspinnen om het weer beter te doen. We willen als bedrijven blijven leren en met elkaar een lerende regio zijn. Bedrijven veranderen, banen veranderen. De baan van morgen is niet de baan van vandaag. We willen samen met kennisinstellingen werken aan nieuwe manieren om te blijven leren. Dat gaat alleen lukken door regionaal aan de slag te gaan.”

René de Heer, wethouder economie, vastgoed, sport, toerisme en evenementen gemeente Zwolle

“De samenwerking tussen overheden ondernemers verandert. We zullen ons samen steeds meer moeten richten op de concrete actie. Natuurlijk wel met een heldere stip op de horizon. Bestuurlijke systemen en structuren moeten die actie niet in de weg zitten. In Regio Zwolle werken we al over bestuurlijke grenzen heen. Dat willen we ook blijven doen en we nemen ook ruimte om bestuurlijk te kunnen experimenteren.”

Ben Reuvekamp, voorzitter MKB Regio Zwolle

“Het bedrijfsleven moet zich organiseren, de gemeente moet faciliteren zodat we gezamenlijk een sterke regio kunnen creëren. Het goede van Zwolle is dat we binnen een afgebakend gebied één gezamenlijk doel definiëren en daarbij focus leggen op sterke sectoren. Als iedereen elkaar wat gunt, kom je er wel.”

REGIO GRONINGEN-ASSEN

In de regio Groningen-Assen hebben provincies en een aantal gemeenten een toekomstvisie vastgelegd. In de Regiovisie is ervoor gekozen dat gemeenten, bedrijfsleven en kennisinstellingen eerst de inhoudelijke focus bepalen, daarna de meest passende thema's voor het gebied kiezen en vervolgens de inhoudelijke ambities vertalen naar een uitvoeringsagenda met concrete projecten en activiteiten. Aan deze visie zijn vier regionale programma's gekoppeld: Wonen, Bedrijventerreinen & Economie, Bereikbaarheid en Regiopark (natuur en landschap). Kenmerkend is dat de samenwerking wel vrijwillig is, maar niet vrijblijvend. De afspraken over de hoofdlijnen van de samenwerking, de organisatie, de uitvoering, de financiële aspecten, de evaluatie, de monitoring en de vervolgactiviteiten zijn vastgelegd in een convenant.

Een goed voorbeeld van het opstellen van een regionaal afgestemde visie betreft de samenwerking tussen de vier grotere gemeenten in Oost-Groningen en de provincie Groningen. Op basis van een gezamenlijk geformuleerde detailhandelsfoto en visie op de toekomst wordt uitvoering gegeven aan het gezamenlijk geformuleerde beleid. De samenwerking en afstemming tussen de provincie, de gemeenten Oldambt, Veendam, Hoogezand-Sappemeer en Stadskanaal, ondernemersverenigingen, MKB-Noord, vastgoedpartijen en financiers, leidt tot een sanering van binnenstedelijke winkelmeters en een grondige vernieuwing van de hoofdwinkelcentra.

Koos Hensen, voorzitter winkeliersvereniging Hooge Meeren, lid Noordelijke Tasforce Retail, MKB-Noord, platform detailhandel Hoogezand-Sappemeer

“In ons eentje zouden wij de gebiedsopgave in Oost-Groningen nooit op deze manier het hoofd kunnen bieden. Samen staan we vele malen sterker. Kortom: er gaat niets boven overleg en samenwerking in Oost-Groningen.”

Fleur Gräper-van Koolwijk, gedeputeerde ruimtelijke ordening, verkeer en vervoer, cultuur en sport provincie Groningen

“De kracht van samenwerking zie je in de retailagenda Oost-Groningen.

Gemeenten, marktpartijen en provincie werden zich door dit project bewust van de omvang van de problematiek en de noodzaak deze samen in regionaal verband op te pakken. Hierdoor ontstond draagvlak voor noodzakelijke ingrepen.”

Laura Broekhuizen-Smit, wethouder ruimte, economie, dorps- en wijkgericht werken, Blauwestad gemeente Oldambt

“Problemen zoals leegstand en verpaupering werden groter en binnenstadscentra moesten kleiner. Door gezamenlijk urgentiegevoel hebben we in Oost-Groningen de betrokken partijen in beweging gekregen voor een aanpak naar toekomstbestendige binnensteden.”

Gerard Kremer, voorzitter MKB-Noord

“De problemen in de retail hebben op de lange termijn effect op de leefbaarheid in een dorp, stad en regio; daaraan wordt een gedegen nieuw profiel gegeven waarbij wonen, werken en recreëren een feest zal zijn!”

MEER VOORBEELDEN

Economic Development Board Twente

De kracht van de regio Twente zit in de innovatieve bedrijvigheid in combinatie met en deels ontstaan vanuit de kennisinstellingen en in de bijzondere samenwerking van ondernemend Twente (mkb en industrie), onderwijzend en onderzoekend Twente en de overheid (de 4 O's, de triple helix). De Economic Development Board Twente bestaat uit vertegenwoordigers vanuit het bedrijfsleven (vertegenwoordigers HTSM, het mkb/Mid Market en grote bedrijven), onderwijs/onderzoek (Universiteit Twente, UT, Saxion Hogeschool en ROC van Twente) en overheid (regio/provincie). De board heeft als doelstelling een belangrijke bijdrage te leveren aan de economische ontwikkeling van Twente. De focus ligt hierbij, conform de doelstelling van Innovatiesprong Twente, op High Tech Systemen en Materialen en Innovatie. Tevens is er aandacht voor de voor Twente belangrijke sectoren logistiek en recreatie/toerisme.

Strategische Board Stedendriehoek

De samenwerking binnen de regio Stedendriehoek is gebaseerd op vrijwilligheid. In 2013 is de Strategische Board Stedendriehoek opgericht. Deze triple helixorganisatie is opgericht om actiever onderwijs en ondernemers te betrekken bij de samenwerking. Dit is voor de opgaven Innovatie en Sociaal Kapitaal essentieel. De Board is een slank en wendbaar samenwer-

kingsverband van ondernemers, kennisinstellingen en overheden in de Stedendriehoek. Een voorspoedige economische ontwikkeling van de regio Stedendriehoek en een duurzaam en gezond klimaat staan voor de Board centraal. Technologieën die bijdragen aan een schoner milieu of energiebesparing zijn voorbeelden van initiatieven waar de Board de handen voor ineen slaat. De Board is daarom initiatiefnemer in de profilering van de regio als Cleantech Regio Stedendriehoek.

Economische Programmaraad Zuidvleugel (Zuidelijke Randstad)

Het belangrijkste doel van de Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ) is het versterken van de economische concurrentiekracht van de Zuidelijke Randstad. De leden van het EPZ (22 topbestuurders uit dit gebied) optimaliseren en bundelen kennis, inzichten en bestuurskracht om gezamenlijk de economie te versterken. De Programmaraad werkt vanuit de overtuiging dat veel economische groei bereikt kan worden door de verschillende werelden nog meer met elkaar te verbinden, gericht te investeren in die gebieden en sectoren die potentie hebben, en te werken vanuit een gemeenschappelijk doel elkaar wat te gunnen. In het kader van de Agenda Stad, heeft EPZ in december 2015 de eerste citydeal gesloten met de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag, de provincie Zuid-Holland, en de

Rijksoverheid. Partijen gaan daarbij samenwerken aan de Roadmap Next Economy.Food Valley / Economic Board Arnhem – Nijmegen.

Food Valley

In de Food Valley is de WUR (Wageningen University & Research Centre) een belangrijke factor geweest in het beter laten samenwerken tussen gemeenten en het ontstaan van een triple helix organisatie. Dit heeft bij gemeenten in de buurt geleid tot het besef dat regionaal dna belangrijk is voor het vestigingsbeleid. De triple helix, de samenwerking en waarschijnlijk de projecten hebben ertoe geleid dat veel bedrijven in de agrofoodsector zich in het gebied hebben gevestigd. Anders dan bij Chemelot hebben de partijen in Food Valley er voor gekozen om ook focus te houden op bedrijvigheid die niet direct gerelateerd is aan food.

Wageningen valt formeel onder de Food Valley (er is geen eigen economic board). Vanuit de Valley is er echter wel een verbond met de Economic Board Arnhem-Nijmegen, waar ondernemers, kennisinstellingen en overheden samenwerken aan een economisch sterke regio. De samenwerking tussen Food Valley en Arnhem-Nijmegen richt zich op de gebieden gezondheid, energie en voedsel.

Die kerntaak wil de provincie alleen uitvoeren in nauwe samenwerking met het bedrijfsleven, kennisinstellingen en andere overheden. Deze samenwerking is vormgegeven in de Economic Board Utrecht (EBU) waarin de verschillende partijen samenwerken om zo de economische concurrentiepositie van de regio Utrecht te verbeteren. Budget wordt alleen verstrekt voor een project of programma dat in samenwerking of in overleg met de EBU is ontwikkeld en bijdraagt aan de realisatie van de doelstellingen van de Strategische Agenda 2013-2020 van de EBU: gezond leven, groene economie en diensteninnovatie en slimme toepassingen van technologie.

Economic Board Utrecht

Volgens de provinciale verordening ziet de provincie Utrecht de stimulering van de regionale economie als een van haar kerntaken.

Colofon

Deze brochure is een uitgave van de Koninklijke Vereniging
MKB-Nederland en VNO-NCW
Mei 2016

Contactpersonen

Erik te Brake, teammanager, brake@vnoncw-mkb.nl
Karin Kuiper, regiocoördinatie, kuiper@vnoncw-mkb.nl

Eindredactie Katja Lamers, redactie en communicatie,
lamers@vnoncw-mkb.nl

Vormgeving Link Design

Fotografie

- **Cover:** Marco van Middelkoop/Hollandse Hoogte
- JAV Studio's/Harm Bellinga
- STUDIOVHF/Vincent Hartman
- Fototeam Sanders & Rozemeijer
- Bram Saeys Fotografie
- Het fotoburo B.V. /Robert van den Berge

MKB-Nederland en VNO-NCW

Postbus 93002

2509 AA Den Haag

Tel: 070- 349 09 09

E-mail: bureau@mkb.nl

Internet: www.mkb.nl

www.vno-ncw.nl

Twitter: www.twitter.com/MKBNL

www.twitter.com/VNONCW

Hoewel deze brochure met zorg is samengesteld, kan voor de inhoud geen enkele aansprakelijkheid worden aanvaard, noch rechten eraan ontleend.

Overname van (delen van) deze brochure is toegestaan, mits met bronvermelding.

